

TEXNOLOGIYA FANIDA KOMPETENSIYAVIY VA INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH

O'ktamova Rayxona Iqboljon qizi

Qo'qon DU Texnologik ta'lim yo'nalishi II-bosqich talabasi

E-mail: fayzullouktomov@gmail.com.

Annotatsiya. Mazkur maqolada texnologiya fanini o'qitishda kompetensiyaviy va innovatsion yondashuvlarning mohiyati hamda ular orqali o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish tizimini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni mehnat faoliyatiga tayyorlashda texnologiya fanining zamonaviy metodik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, innovatsion ta'lim muhitini yaratish, ijodiy va amaliy faoliyatni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarda mehnatsevarlik, mas'uliyat va kasbiy qiziqishlarni shakllantirish yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: texnologiya fani, kompetensiya, innovatsion yondashuv, kasb-hunar, mehnat tarbiyasi, raqamli ta'lim, kreativ tafakkur, amaliy faoliyat.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarni faqat bilim bilan emas, balki kasbiy kompetensiyalar bilan ham qurollantirishni taqozo etmoqda. XXI asrda iqtisodiy va texnologik jarayonlarning jadallashuvi, yangi kasblarning paydo bo'lishi, raqamli transformatsiya sharoitida o'quvchilarning mehnatga tayyorligi, kasbga yo'naltirilganligi ta'limning strategik maqsadlaridan biriga aylandi.

Texnologiya fani bu borada alohida ahamiyatga ega bo'lib, u o'quvchilarni nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy faoliyatga, ishlab chiqarish jarayonlarini tushunishga, mehnat madaniyatini shakllantirishga o'rgatadi. Kompetensiyaviy yondashuv esa bu jarayonda o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol subyektga aylantirib, u orqali kasbiy yo'nalish va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va "Yangi O'zbekiston – 2030" strategiyasida ta'lim jarayonini innovatsion asosda tashkil etish, o'quvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish muhim ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish masalasi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning eng muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Hozirgi davrda mehnat bozorida raqobatbardosh, texnologik tafakkurga ega, ijodkor yoshlar jamiyat taraqqiyotining hal qiluvchi kuchiga aylanmoqda. Shu nuqtayi nazardan, texnologiya fani o'quvchilarning amaliy tafakkurini shakllantirish, ularni mehnatsevarlik, mas'uliyat, intizom va kasbiy yo'nalishga tayyorlashda muhim o'rin tutadi.

Ammo ta'lim tizimida bu jarayonning samaradorligini pasaytirayotgan qator muammolar ham mavjud. Avvalo, ko'pgina umumta'lim maktablarida texnologiya

darslarining mazmuni hali ham an'anaviy yondashuvga asoslangan. O'quvchilarda real ishlab chiqarish jarayonlari bilan bog'liq kompetensiyalar emas, balki nazariy bilimlarni yodlashga yo'naltirilgan ko'nikmalar ustuvorlik qiladi. Shu sababli o'quvchilarda "mehnat" va "kasb" tushunchalarining amaliy ahamiyati to'liq shakllanmaydi.

Ikkinchidan, ko'plab ta'lim muassasalarida texnologiya fanini o'qitish uchun zamonaviy jihozlar, innovatsion texnik vositalar va ishlab chiqarish muhitiga yaqin sharoitlar yetarli emas. Bu esa o'quvchilarni kasbga yo'naltirishda ularning qiziqishini pasaytiradi. Uchinchidan, ayrim o'qituvchilar tomonidan darslarda raqamli texnologiyalar, muhandislik yondashuvlari va loyiha asosidagi ta'lim elementlaridan foydalanish yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida o'quvchining shaxsiy qiziqishlari, individual moyilliklari va iste'dodlarini aniqlash mexanizmlari ham to'liq ishlamaydi. O'quvchilar ko'pincha o'z qiziqishlariga mos kasblarni bilmasdan, tasodifiy yo'nalishlarni tanlaydilar. Bu esa ularning kelajakdagi mehnat faoliyatida motivatsiya yetishmasligiga sabab bo'ladi.

Mazkur muammolarning yechimi sifatida, eng avvalo, texnologiya fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar tizimini joriy etish zarur. Darslar nafaqat buyum yasash yoki oddiy amaliy mashg'ulotlar bilan cheklanmasligi, balki loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning), STEAM yondashuvi, raqamli dizayn, robototexnika, 3D-modellashtirish kabi yo'nalishlar bilan boyitilishi lozim. Bunday integratsion yondashuv o'quvchilarning ijodkorligini oshiradi, muhandislik fikrlashni rivojlantiradi va ularni real kasb muhitiga tayyorlaydi.

Shuningdek, kasb-hunar ta'limi va umumta'lim maktablari o'rtasida uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish ham muhim yechimlardan biridir. Texnologiya darslari doirasida kollejlarda, ishlab chiqarish korxonalari, kasb markazlari bilan hamkorlikda "kasb haftaliklari", "amaliy laboratoriyalar", "ustoz-shogird" tizimi tashkil etilishi o'quvchilarning real kasb muhitini anglashiga yordam beradi. Bu orqali o'quvchi nafaqat mehnat jarayonini, balki uning ijtimoiy va iqtisodiy qiymatini ham his etadi.

Bundan tashqari, texnologiya fani darslarida raqamli ta'lim resurslaridan keng foydalanish, masalan, kasbga yo'naltiruvchi virtual simulyatorlar, 3D-maketlar, onlayn loyiha platformalari, video-usta darslar kabi vositalar orqali o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash mumkin. Bunday yondashuv nafaqat o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, balki ularni zamonaviy mehnat bozorining talablariga yaqinlashtiradi.

Pedagogik muhit ham bu jarayonda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchining qiziqishlarini aniqlab, unga mos sharoit yaratishi, kasbiy yo'naltirish jarayonini shaxsiylashtirilgan tarzda olib borishi zarur. Shu ma'noda, texnologiya fan o'qituvchisining kasbiy salohiyati, innovatsion fikrlash darajasi va raqamli kompetensiyasi — kasbga yo'naltirish sifatining asosiy omillaridan biridir.

Yana bir yechim sifatida, ta'limda gender tenglik va inklyuziv yondashuvni rivojlantirish ham zarur. Texnologiya fani orqali nafaqat o'g'il bolalar, balki qizlar ham o'z qobiliyatlariga mos kasblarni tanlash imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Har bir o'quvchi o'zining ijodiy salohiyatini anglash, jamiyatda o'z o'rnini topish uchun sharoitga ega bo'lishi lozim.

Yuqoridagi fikrlarni umumlashtirgan holda aytish mumkinki, texnologiya fanining o'qitilishi o'quvchilarni nafaqat amaliy faoliyatga, balki ijodiy, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan yetuk shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Bu fanning asosiy vazifasi — o'quvchiga “mehnat – bu qadriyat” degan tushunchani singdirish, uni zamonaviy kasblarga yo'naltirish va mustaqil hayotga tayyorlashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sobirovna, U. M., & Sharifjon, P. O. (2023). Choosing Organizational Forms of Education in the Effective Organization of Technology Courses. *Journal of Innovation, Creativity and Art*, 2(2), 77-81.
2. Sobirovna, U. M. (2023). O'QUVCHILARNI TEXNOLOGIYA FANINI O'ZLASHTIRISHGA PSIXOLOGIK TAYYORLASH. *Ustozlar uchun*, 16(1), 392-399.
3. Sobirovna, U. M. (2023). MAXSUS TA'LIMGA EHTIYOJI BO'LGAN BOLALAR UCHUN TA'LIMNING INTEGRATSIYALASHUVI. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 2, No. 4, pp. 14-19).
4. Sobirovna, U. M. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS USED IN THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Open Access Repository*, 9(11), 106-113.
5. SOBIROVNA, U. (2021). Modernization of the content, methods and tools of technologies in the organization of modern education.
6. Sobirovna, U. M. (2023). Technology As a Factor of Educational Education In Special Schools. *Journal of Creativity in Art and Design*, 1(1), 4-7.
7. Sobirovna, U. M. (2023). PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 12(10), 62-67.
8. Усмонова, М. (2022). Imkoniyati cheklangan bolalarni o'qitishda texnologiya fanining dolzarbligi. *Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире*, 1(4).
9. Sobirovna, U. M. (2022). USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN INCREASING THE EFFICIENCY OF TECHNOLOGY LESSONS. *Open Access Repository*, 9(11), 114-119.
10. Sobirovna, U. M. (2023). TEACHING OF TECHNOLOGY IN SPECIAL BOARDING SCHOOLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 12(10), 48-54.
11. Sobirovna, U. M. (2022). Improving the educational system for children with disabilities. *The Peerian Journal*, 4, 20-22.
12. Sobirovna, U. M. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDAN FOYDALANISH. *World scientific research journal*, 9(1), 220-224.

13. Sobirovna, U. M. (2024). PROVIDING INFORMATION ABOUT TEXTILES AND ITS HISTORY IN TECHNOLOGY CLASSES. *World of Medicine: Journal of Biomedical Sciences*, 1, 28-32.
14. Sobirovna, U. M. (2022). DIDACTIC PRINCIPLES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
15. Sobirovna, U. M. (2022). MODERN APPROACHES TO EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
16. Sobirovna, U. M. (2024). USE OF SMART TECHNOLOGY IN EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY COURSES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(3), 618-622.